



LIETUVOS 2014 – 2020 METŲ ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS PARTNERYSTĖS SUTARTIES IR VEIKSMŲ PROGRAMOS PRIORITETŲ VIEŠOJO APTARIMO APIBENDRINIMAS

Viešojo aptarimo tikslas ir įžanga į diskusiją

Šių metų birželio 27 d. surengtas viešasis aptarimas pradėjo renginių, skirtų pristatyti visuomenei Lietuvos 2014-2020 m. ES struktūrinės paramos veiksmų programos (toliau – Veiksmų programa) projektą, ciklą. Renginio, į kurį susirinko virš 170 valstybės ir savivaldybių institucijų atstovų, socialinių-ekonominių ir regioninių partnerių, nevyriausybinių organizacijų ir kitų suinteresuotųjų pusių atstovai, tikslai buvo trys:

- 1) pristatyti Veiksmų programos rengimo procesą ir Veiksmų programos prioritetus, parengtus atsižvelgiant į ankstesnių programavimo laikotarpių pamokas ir rezultatus bei svarbiausius Lietuvos plėtros poreikius ir iššūkius;
- 2) pateikti Veiksmų programos išankstinį vertinimą atliekančių ekspertų įžvalgas dėl formuluojamų Veiksmų programos prioritetų, uždavinių ir rodiklių;
- 3) aptarti 2014-2020 m. planuojamas intervencijas su suinteresuotosiomis pusėmis, siekiant užtikrinti planuojamų investicijų tinkamumą bei efektyvumą.

Po sveikinamojo VU bibliotekos direktorės Irenos Krivienės žodžio ir renginio atidarymo, LR finansų ministerijos viceministras Aloyzas Vitkauskas įžangoje į diskusiją pristatė LR finansų ministerijos organizuojamo viešojo aptarimo tikslus, pabrėždamas aktyvaus partnerių dalyvavimo ir visų pusių bendradarbiavimo svarbą rengiant Lietuvos 2014-2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpio dokumentus – Partnerystės sutartį ir Veiksmų programą.

Partnerystės sutarties ir Veiksmų programos rengimo kontekstas

LR finansų ministerijos ES struktūrinės paramos valdymo departamento direktorės pavaduotojas Ramūnas Dilba pristatė Partnerystės sutarties ir Veiksmų programos, kurių parengimą koordinuoja LR finansų ministerija, rengimo kontekstą. Įgyvendindama 2014-2020 m. ES sanglaudos politiką, kiekviena valstybė narė su Europos Komisija sudarys Partnerystės sutartį, kurioje bus apibrėžta integruota plėtros strategija, parodyta, kaip bus investuojamos ES fondų lėšos bei nustatyti įsipareigojimai dėl įgyvendinimo sąlygų ir planuojamų pasiekti rezultatų. Partnerystės sutarties integruota plėtros strategija apima ne tik Europos socialinio fondo (ESF), Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) ir Sanglaudos fondo (SaF) investicijas, bet ir Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai (EŽŪFKP) bei Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondą (EJRŽF). Tad kaip ir buvo pristatyta R.Dilbos ir LR žemės ūkio ministerijos atstovės pranešime 2014-2020 m. programavimo laikotarpiu kyla nauji iššūkiai, siekiant užtikrinti glaudų tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą. **Detalus Partnerystės sutarties ir Veiksmų programos rengimo konteksto pristatymas pateikiamas PDF.**

2014-2020 m. ES struktūrinės paramos veiksmų programa (toliau – VP) yra dokumentas, nustatantis kokių socioekonominių pokyčių bus siekiama, investuojant naujuoju programavimo laikotarpiu Lietuvai skirtą ES struktūrinę paramą (ESF, ERPF ir SaF lėšas). Šioje programoje turi būti atsižvelgiama ne tik į Lietuvos strateginius dokumentus (visų pirma Nacionalinės pažangos programą), bet ir į ES pažangaus, tvaraus ir

integracinio augimo strategiją „Europa 2020“ bei ją įgyvendinančią Lietuvos Nacionalinę reformų darbotvarkę, taip pat ES struktūrinės paramos panaudojimą reglamentuojančius ES teisės aktus. Naujuoju programavimo laikotarpiu siekiama sutelkti ES struktūrinės paramos lėšas į ribotą skaičių prioritetinių sričių ir užtikrinti, kad ES sanglaudos politikos investavimo kryptys kuo labiau prisidėtų prie strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo. Stiprinant strateginį programavimą Europos Komisija pasiūlė nustatyti 11 tematinį tikslų, atitinkančių strategijos „Europa 2020“ prioritetus. Parengti ES fondų reglamentų projektai kiekvienam iš šių tematinį tikslų nustatė investicinius prioritetus, kuriems gali būti skiriamos ESF, ERPF ir SaF lėšos. Atsižvelgiant į tematinį tikslus, reglamentų projektų reikalavimus ir Lietuvos plėtros poreikius bei iššūkius, buvo suformuluoti Lietuvos 2014-2020 m. ES struktūrinės paramos veiksmų programos prioritetai, kuriuos įgyvendins specifiniai uždaviniai, nustatantys svarbiausius siekiamus pokyčius visos šalies arba atskirų sektorių mastu.

R. Dilba pabrėžė, kad rengiant Veiksmų programos projektą ir formuluojant prioritetus ir uždavinius, buvo remiamasi svarbiausio vidutinės trukmės strateginio planavimo dokumento Nacionalinės pažangos programos nuostatomis. Ministerijos ir Informacinės visuomenės plėtros komitetas, formuluodami prioritetų specifinius uždavinius ir veiklas galėjo konsultuotis su kitomis institucijomis, socialiniais ir ekonominiais partneriais bei kitomis suinteresuotosiomis pusėmis. Pranešime taip pat buvo trumpai pristatytos NPP uždavinių ir jiems numatyto finansavimo ir Veiksmų programos prioritetų sąsajos. Tačiau buvo pabrėžta, kad, parengus ir partneriams pristatčius pirmąjį Veiksmų programos projektą, 2014-2020 m. laikotarpio ES struktūrinės paramos planavimas nesibaigia ir yra laukiama visų suinteresuotųjų pusių įsitraukimo ir aktyvaus dalyvavimo, tobulinant ir tikslinant ateinančio laikotarpio Veiksmų programą.

Veiksmų programos išankstinis vertinimo paskirtis ir nauda

Rengiant 2014-2020 m. ES struktūrinės paramos veiksmų programą turi būti atliktas ir programos išankstinis vertinimas, kurio rezultatai kartu su Veiksmų programa bus teikiami Europos Komisijai galutiniam tvirtinimui. Finansų ministerijos užsakymu šį vertinimą atlieka VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Šio instituto direktorius ir išankstinio vertinimo vadovas Haroldas Brožaitis, pristatydamas išankstinio vertinimo paskirtį ir naudą, pabrėžė, kad vertinimas yra ne tik atsiskaitymo EK, bet ir svarbi ES sanglaudos politikos įgyvendinimo priemonė, turinti užtikrinti rezultatyvesnę ir efektyvesnę ES struktūrinės paramos panaudojimą. Pavyzdžiui, atliekant išankstinį vertinimą, ekspertai pateikė siūlymus dėl Veiksmų programos struktūros, kas leido sumažinti pasirinktų investicinių prioritetų skaičių bei suformuluoti labiau į pokyčius ir siekiamus rezultatus orientuotus specifinius uždavinius.

Išankstinis vertinimas taip pat gali prisidėti prie sklandesnio ir skaidresnio ES struktūrinės paramos planavimo proceso bei žinių apie ES struktūrinės paramos planavimo ir įgyvendinimo procesą kūrimo ir sklaidos. Išankstinio vertinimo metu atliktas ES struktūrinės paramos administravimo sistemos efektyvumo vertinimas leido nustatyti, kad užtikrinant esamos sistemos tęstinumą ir gebėjimų išsaugojimą, taip pat reikėtų stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, plačiau taikyti supaprastinimo priemones, diferencijuoti projektams taikomus reikalavimus. Tikėtina, kad atlikto vertinimo rekomendacijos bus naudingos užtikrinant efektyvų ES struktūrinės paramos administravimą 2014-2020 m. laikotarpiu. **Detalus Veiksmų programos išankstinio vertinimo paskirties ir rezultatų pristatymas pateikiamas PDF.**

I diskusijų sesija „Veikli, solidari, sumani visuomenė“

Šios diskusijų sesijos pradžioje išankstinio vertinimo projekto direktorius ir pagrindinis ekspertas Haroldas Brožaitis pristatė svarbiausius Lietuvai kylančius iššūkius ir poreikius užimtumo, socialinės įtraukties, viešuomenės švietimo ir viešojo valdymo srityse. Struktūrinio nedarbo ir kokybiško užimtumo, skurdo rizikos problemoms, iššūkiams švietimo kokybės ir prieinamumo bei viešojo valdymo srityje įveikti Veiksmų programoje skirti šie prioritetai:

- Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas
- Socialinės įtraukties didinimas ir parama kovai su skurdu
- Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas
- Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas

Pranešimo metu buvo pristatyti ir išankstinį vertinimo ekspertų nustatyti galimi šių prioritetų įgyvendinimo iššūkiai, į kuriuos turi būti atsižvelgta ES struktūrinės paramos planavimo metu:

- 1) *Užimtumo skatinimo srityje*: ilgalaikių, neaktyvių/nemotyvuotų bedarbių pasiekimas; žemos kvalifikacijos jaunimo įtraukimas; sąveikos tarp aktyvios darbo rinkos politikos ir socialinės įtraukties skatinimo priemonių užtikrinimas; integralios verslumo ir savarankiško užimtumo schemos sukūrimas; ES struktūrinės paramos ir kaimo plėtros priemonių, skirtų ilgalaikių bedarbių skaičiui kaime mažinti koordinavimas.
- 2) *Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu*: savivaldos įtraukimas ir bendradarbiavimo su NVO užtikrinimas; socialinių paslaugų deinstitutionalizacijos plano ir priemonių parengimas; tarpinstitucinio bendradarbiavimo (ypač VRM ir SADM) užtikrinimas planuojant integruotą teritorijų plėtrą; daugiau dėmesio socialiniam verslui (ne tik socialinėms įmonėms).
- 3) *Švietimo ir mokymo srityje*: mokyklų tinklo optimizavimas „iš apačios į viršų“, labiau įtraukiant savivaldybes; aiškaus pasiekimų mokyklose didinimo modelio ir priemonių parengimą; suaugusiųjų ir darbdavių įtraukimas į naująją profesinio mokymo sistemą; motyvavimo priemonių dalyvavimui mokymesi visą gyvenimą skatinti parengimas; įmonių žmoniškųjų išteklių tobulinimo priemonių, mažinančių privačių investicijų išstūmimo efektą, parengimas.
- 4) *Viešojo valdymo srityje*: svarbiausių nacionalinių reformų įvardijimas ir pastovumo užtikrinimas, kaičiantis politinei valdžiai; efektyvaus viešojo valdymo intervencijų lygmens nustatymas (sisteminis lygmuo vs institucinis/asmeninis); institucijų organizacinė Brande ir paklausa inovatyvioms intervencijoms.

Detalus Veiksmų programos investicijų krypties „Veikli, solidari, sumani visuomenė“ prioritetų ir išankstinio vertinimo ekspertų įžvalgų pristatymas pateikiamas PDF.

Po pranešimo vykusios ekspertų ir renginio dalyvių diskusijos metu buvo pateikti šie pasiūlymai dėl Veiksmų programos prioritetų ir jų įgyvendinimo:

- Skatinant kokybišką užimtumą turi būti ne tik sprendžiamos struktūrinio nedarbo problemos, bet ir numatytos priemonės vis labiau ryškėjančiam kvalifikuotos darbo jėgos trūkumui mažinti;
- Ypatingas dėmesys, sprendžiant jaunimo nedarbo problemą, turi būti skirtas mokymo ir studijų kokybės ir atitikimui darbo rinkos poreikiams didinimui;
- Siekiant užtikrinti darbuotojų kvalifikacijos atitikimą darbo rinkos poreikiams, skatinti darbdavius aktyviau įsitraukti į darbuotojų rengimą ir perkvalifikavimą (taip pat ir per darbo rinkos mokymo centrus);
- Skatinti geresnių darbo sąlygų kūrimą, įskaitant geresnes sąlygas šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimui, siekiant didinti moterų galimybę išlikti arba sugrįžti į darbo rinką;
- Sprendžiant problemas, susijusias su skurdo riziką, užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą bei savivaldos ir NVO įtraukimą ir veiksmų koordinavimą;
- Skatinant socialinių paslaugų teikimo deinstitutionalizacijos procesą, įvertinti investicijų į infrastruktūrą poreikį ir tikslingumą;
- Daugiau dėmesio skirti socialinės ekonomikos skatinimo priemonėms, socialinėms inovacijoms plėtoti, socialinių klasterių, apimančių vyriausybinių sektorių, NVO, verslo ir mokslo sričių atstovus, kūrimo skatinimui;
- Numatyti galimybę Vietos veiklos grupėms, dalyvaujančioms LEADER programoje įsitraukti ir į ES struktūrinės paramos panaudojimo procesą, būti tinkamais pareiškėjais;
- Numatyti atskirą uždavinį, skirta lyčių lygybei ir nediskriminavimui skatinti, taip pat užtikrinti šių horizontalių principų integravimą visos Veiksmų programos lygmeniu;

II diskusijų sesija „Integrali, į aukštą pridėtinę vertę orientuota ekonomika“

Šios diskusijų sesijos pradžioje išankstinio vertinimo vadovas ir pagrindinis ekspertas Vitalis Nakrošis pristatė svarbiausius Lietuvai kylančius iššūkius ir poreikius mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) ir inovacijų skatinimo ir verslo konkurencingumo didinimo srityje. Siekiant mažinti Lietuvos atotrūkį

nuo ES-27 vidurkio pagal daugelį ekonomikos inovatyvumo ir imlumo žinioms, rodiklius bei didinti verslumo lygį ir darbo našumą, Veiksmų programoje buvo numatyti šie prioritetai:

- Mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų skatinimas
- Smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) konkurencingumo skatinimas

Pranešimo metu buvo pristatyti ir išankstinį vertinimo ekspertų nustatyti galimi šių prioritetų įgyvendinimo iššūkiai, į kuriuos turi būti atsižvelgta ES struktūrinės paramos planavimo metu:

- 1) *MTEP ir inovacijų skatinimas*: infrastruktūros „įtinkinimas“, kompetencijos centrų koncepcijos išgryninimas; atviros prieigos infrastruktūros dubliavimosi prevencija; nebendradarbiaujančių įmonių ir viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų institucijų skatinimas; intelektinės nuosavybės teisių valdymo pokyčiai; teisinio reglamentavimo pokyčiai, siekiant skatinti inovacijų paklausą.
- 2) *SVV konkurencingumo skatinimas*: verslo pradžios tinklo stiprinimas ir optimizavimas, integruoto paslaugų verslui paketo sukūrimas; neeksportuojančių įmonių eksporto skatinimas; tiesioginių užsienio investicijų (TUI) skatinimo ir SVV konkurencingumo didinimo sąsajos, skatinant SVV klasterizaciją ir internacionalizaciją.

Detalus Veiksmų programos investicijų krypties „Veikli, solidari, sumani visuomenė“ prioritetų ir išankstinio vertinimo ekspertų įžvalgų pristatymas pateikiamas PDF.

Po pranešimo vykusios diskusijos dalyviai pateikė šiuos pasiūlymus dėl Veiksmų programos prioritetų ir jų įgyvendinimo:

- Investicijos į MTEP infrastruktūrą ir inovacijas visų pirma turi būti orientuotos į ekonomikos augimą, slėniai turėtų tapti inovacijų šaltiniais;
- Skatinant verslo ir mokslo bendradarbiavimą įvertinti galimus tokio bendradarbiavimo modelius, bei patikslinti nustatytus rodiklius (pvz. matuojant naujus rinkai pateiktus produktus arba socialinės inovacijos poveikį);
- Daigiau dėmesio skirti inovacijų paklausos skatinimui;
- Aktyviau išnaudoti ES struktūrinės paramos ir finansinių instrumentų (įskaitant rizikos kapitalo fondus) potencialą skatinant verslo kūrimą, plėtrą ir inovacijas;
- Kuriant verslumo skatinimo modelį, užtikrint partnerių įtraukimą ir socialinį dialogą, siekiant užtikrinti parengtų priemonių patrauklumą verslui;
- Tobulinti verslumo skatinimo uždavinio rezultato rodiklį, siekiant tinkamai įvertinti gyvybingų ir veikiančių įmonių skaičių;
- Skatinant TUI nustatyti aiškias ir vienodas sąlygas visoms įmonėms, parengus Lietuvos įmonių specializacijos žemėlapij, skatinti jų jungimąsi į vertės kūrimo grandines (tarptautines ir vietas);

III diskusijų sesija „Augimui palanki ekonominė infrastruktūra“

Šios diskusijų sesijos pradžioje išankstinio vertinimo projekto direktorius ir pagrindinis ekspertas Haroldas Brožaitis pristatė svarbiausius Lietuvai kylančius iššūkius ir poreikius, susijusius su investicijomis į palankias sąlygas ekonomikos augimui užtikrinančią infrastruktūrą. Iššūkiams šiose srityse įveikti Veiksmų programoje buvo numatyti šie prioritetai:

- Informacinės visuomenės skatinimas
- Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių gamybos ir naudojimo skatinimas
- Klimato kaita, aplinkosauga ir efektyvus išteklių naudojimas
- Tvaraus transporto, pagrindinių tinklų infrastruktūros skatinimas

Pranešimo metu buvo pristatyti ir išankstinį vertinimo ekspertų nustatyti galimi šių prioritetų įgyvendinimo iššūkiai, į kuriuos turi būti atsižvelgta ES struktūrinės paramos planavimo metu:

- 1) *Informacinės visuomenės skatinimas*: naujos kartos prieigos (NKP) infrastruktūros poreikio įvertinimas, parengiant atitinkamą planą; naujų įtraukimo formų paieška ir taikymas, siekiant didinti

IRT paklausą; viešojo sektoriaus bendros naudojimo IRT infrastruktūros optimizavimo modelio parengimas ir sąveikumo užtikrinimas.

- 2) *Energijos efektyvumas ir atsinaujinančių energijos išteklių gamyba ir naudojimas*: pasirinktų paramos formų ir intensyvumo įtakos intervencijos efektyvumui įvertinimas; reglamentavimo įtakos atskiroms išteklių rinkoms (pvz. biokuro) įvertinimas, investicijų pakankamumo ir mokesčių kaip alternatyvios intervencijos įvertinimas; sumanaus elektros tinklo ekonominio pagrindimo stoka.
- 3) *Klimato kaita*: išsamios informacijos apie potencialias rizikas, jų žalą ir veikiamas teritorijas stoka; nepakankamas klimato kaitos kaip horizontalaus principo suvokimas ir taikymas.
- 4) *Aplinkosauga ir efektyvus išteklių naudojimas*: atitinkamų ekonominių paskatų sukūrimas, užtikrinant teršėjas moka ir gamintojo atsakomybės principų įgyvendinimą; didesnis dėmesys bioskaidžioms atliekoms; glaudesnis RATC bendradarbiavimas; perteklinio investavimo į vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą rizika; glaudus tarpinstitucinis bendradarbiavimas (Ūkio, Aplinkos ir Kultūros ministerijų) investuojant į gamtos ir kultūros išteklių panaudojimą ekonomikos ir visuomenės reikmėms.
- 5) *Tvaraus transporto ir pagrindinių tinklų infrastruktūra*: investicijų į TEN-T kaimyninėse šalyse įvertinimas; glaudus ryšys tarp valstybės ir savivaldos planų ir iniciatyvų, skatinant regionų judumą; tvaraus judumo mieste planų parengimas; elektrifikuoto geležinkelio panaudojimo krovinių ir keleivių pervežimui įvertinimas.

Detalus Veiksmų programos investicijų krypties „Veikli, solidari, sumani visuomenė“ prioritetų ir išankstinio vertinimo ekspertų įžvalgų pristatymas pateikiamas PDF.

Po pranešimo vykusios diskusijos dalyviai pateikė šiuos pasiūlymus dėl Veiksmų programos prioritetų ir jų įgyvendinimo:

- Įvertinti ekonominės infrastruktūros svarbą skatinant spartesnę ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą;
- Užtikrinti geresnę esamos IRT infrastruktūros išnaudojimą, didinant kokybiškų e-paslaugų pasiūlą;
- Planuojant investicijas, įvertinti atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo perspektyvas ir poreikį ilguoju laikotarpiu;
- Investicijas energetikos srityje planuoti atsižvelgiant į poreikį kurti energijos rinką, užtikrinti energijos tiekimo saugumą bei mažinti priklausomybę nuo tiekėjo (t.y. siekiant šalies ilgalaičių strateginių tikslų);
- Planuojant investicijas į infrastruktūrą, siekiant gerinti gyvenamąją aplinką, skatinti vietos bendruomenių aktyvų dalyvavimą;
- Daugiau dėmesio skirti Lietuvos pasiekiamumo oro transportu didinimui;

Apibendrinamas viešojo aptarimo rezultatus LR finansų ministerijos ES struktūrinės paramos valdymo departamento direktorės pavaduotojas Ramūnas Dilba pabrėžė tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir koordinavimo bei aktyvaus partnerių dalyvavimo ES struktūrinės paramos planavimo ir įgyvendinimo procesuose svarbą. Taip pat buvo priminta, kad šis aptarimas tik pradėjo viešųjų aptarimų ciklą ir partneriai buvo paraginti aktyviai teikti savo pastabas ir komentarus Partnerystės sutarties ir Veiksmų programos projektams iki 2013 m. rugsėjo 15 d., užpildant pastabų ir pasiūlymų teikimo formas ES struktūrinės paramos tinklapyje: [nuoroda](#). Planuojama, kad rudens pradžioje LR finansų ministerija kvies institucijas ir partnerius aptarti patikslinto Veiksmų programos projekto, siekiant sutarimo svarbiausiais 2014-2020 m. planuojamų investicijų klausimus.